

Tuomiot taitavatkin vaihdella

PERTTI HEMÁNUS

Juhani Iivarilla on kahdenlainen koulutus: hän on pastori ja valtiotieteen tohtori. Tarkalla lähiluvulla kai saattaa vaistota kirjasta nuo molemmat? Toisaalta teoksen nimi eli sana ”tuomittu” taitaa olla hieman liian jyrkkä, vai onkohan se?

On tai ei, maahanmuuttaneet jos ketkään ansaitsevat myönnteistä huomiota.

Pelkkä terminologiakin on tämällytyypissä kirjassa mutkikas ja arka asia. Joudun myöntämään – totta kai vähän häveten – esimerkiksi asian, jonka olen oppinut vasta Iivarin kirjasta. Maahanmuuttajien tilastoiminen etnisen ryhmän mukaan on maassamme monien muiden Euroopan maiden tapaan kielletty. Etnisyys on vaikea ja vaarallinenkin sana.

Maahanmuuttajien rikollisuuden selittäminen on kirjan mukaan ja myös omasta mielestäni mitä vaikein asia. Iivarin mukaan ”mitään yhtenäistä, selkeää tai yleisesti hyväksyttyä selitystä tai selitysmallia ei ole olemassaakaan”. Kuitenkin sellainen varmaan olisi löydettävä, oli se miten vaikeaa tahansa.

Iivari on kiitettävästi perehtynyt erityyppisiin sosiaalisen disorganisaation ja normikriisin teorioihin, ja hyvä niin. Työtä täytyy silti yhä jatkaa.

Kirjan perusaineistona ovat pienemmästä tai suuremmasta rikoksesta kiinni joutuneet yksilöt, yhteensä 42 tapausta. Haastattelujen perustava metodinen lähestymistapa on ns. faktanäkökulma Pertti Alasuutarin tapaan. Faktojen arvoa ei nykyään

yhteiskuntatieteissä kovin paljon kunnioitettane, mutta yhtenä vaihtoehtona ne ovat tarpeellisia.

Selvää taas on, että maahanmuuttajataustaiset henkilöt syyllistyvät suhteellisesti enemmän kuin alun perin suomalaisiksi syntyneet rikoksiin, pienempiin ja suurempiinkin. Suhde on noin 1,5 : 1. Luulen, että jos minulta olisi ennen kirjan lukemista kysytty asiaa, olisin epäillyt eroa suuremmaksi. Suomi ei ymmärtääkseni voi kuulua Euroopassa kaikkein ystävällisimpiin maihin suhteessa maahanmuuttajiin, mutta emme toki ole myöskään kaikkein vihamielisimpiä.

Kirjassa ei pohdita sitä, minkälaisia eroja saattaa syntyä asiaa tutkittaessa: moni vaistonnee, että on sopivinta pitää ennakkoluulot taka-alalla. Iivari ehkä voisi yrittää selvittää tätäkin asiaa.

Euroopassa ei liene yhtään valtiota, jossa ei esiintyisi tiettyä kovanyrkkisyyttä silloin, kun vertaillaan ”omia” ja ”vieraita”. Mielessäni ovat nyt esimerkiksi lapsuuden muistot kiertelevistä romaneista. Kun aika kuluu ja suomalaiset tutustuvat kunnolla etnisesti alun perin vieraampiin, erot pienenevät ja saattanevat lopulta poistua.

Tuomioiden raskauden vertaileminen on todella vaikeaa ja tulokset jäävät hyvässäkin tapauksessa likiarvoiksi. Perustavanlaatuisen ongelma on tietenkin rikoksen ”tosiasiallinen” raskaus. Jos sanotaan, että jokainen rikos on ainakin vähän erilainen kuin

Juhani Iivari
Tuomittu maahanmuuttaja
Tutkimuksia 154
Helsinki: Stakes, 2006
166 s.

kaikki muut, ollaan varmaan loputtomassa suossa. Jos taas tyydytään ilman muuta likiarvoihin, saadaan tuloksia, mutta nekin siis jäävät likiarvoiksi.

Olen sattumoisin tavannut esimerkiksi suomalaisia henkilöitä, jotka pitävät selvänä, että romaneja ei tule päästää ravintoloihimme. Ehkä pitkäkö keskustelu saattaisi kaataa tuon rasismiin viittaavan otaksunan.

Ylimalkaan kirja osoittaa, että maahanmuuttajatkin ovat ihmisiä siinä missä me kaikki. On kuultuja henkilöitä, jotka myöntävät tehneensä väärin ja hyväksyvät saamansa rangaistuksen. Hienoa, niinkö? Onhan se. Mutta yhtä lailla on otettava vakavasti ne monet, jotka pitävät saamaansa rangaistusta liian ankarana.

Sana ”maahanmuuttaja” on toisaalta erinomaisen hyvä, toisaalta se kätkee ne valtavat erot, jotka esimerkiksi Afrikasta muuttaneilla on suhteessaan suomalaisiin. Juhani Iivari toivottavasti jatkaa pohdiskeluaan ja empiiristä työtään yhtä empaattisesti kuin nyt kirjassa, tai ehkä vielä hieman empaattisemmin? No, ylenmääräinen empatia ei ehkä sekään johda pitämälle. Vai onko empatiaa esimerkiksi rikoksiin syyllistyneiden maahanmuuttajien kotouttamispolitiikan kehittämiseen?